

Technické a profesní vzdělávání na vysokých školách

■ Podkladový materiál k debatě (27. 04. 2015, Evropský dům)

I. Úvod

Problémem českého pracovního trhu je disproporce mezi vysokou mírou nezaměstnanosti a dlouhodobě neuspokojenou poptávkou firem. Více než polovině českých firem chybí technicky vzdělaní lidé. 28% malých a středních podniků považuje jejich počet za zcela, 24% pak za spíše nedostatečný. Přitom kvalita a vysoká technologická úroveň průmyslových firem patří mezi hlavní přednosti ČR v rámci globální konkurenceschopnosti. České středoškolské i vysokoškolské technické obory již dlouhodobě trpí nedostatkem zájemců. Například studenti vysokých škol v oblasti technických věd, výroby a stavebnictví představovali v roce 2013 pouhých 15% z celkového počtu vysokoškoláků a to i přesto, že český průmysl zaměstnává necelých 40% obyvatel ČR a generuje téměř dvě pětiny HDP ČR. Nejhledanější jsou absolventi učilišť či středních škol v oblasti stavebnictví a strojírenství.

II. Role EU

Zodpovědnost za vzdělávání a přípravu mladých lidí na budoucí povolání leží na jednotlivých členských zemích EU. Úkolem EU je podpořit modernizaci vzdělávacího systému, poskytnout možnosti pro diskusi a výměnu zkušeností a zpracovávat statistiky a doporučení jednotlivým zemím. Diskuze a výměna zkušeností probíhá pomocí pracovních skupin, ve kterých jsou členské státy rovnoměrně zastoupené. Jednou za rok pořádá EU The Education, Training, and Youth Forum, které slouží jako platforma pro výměnu zkušeností. Členské státy mají možnost využít financí z fondů EU k podpoře vzdělávání a rozvoje. Cílem je zlepšení vzdělávání a snížení nezaměstnanosti.

Evropská unie přijala v roce 2010 strategii [Evropa 2020](#), která má zajistit udržitelný růst členských zemí. V rámci této strategie si stanovila 5 hlavních cílů, s jejichž pomocí bude možné měřit pokrok v plnění strategie. Dva z pěti cílů ovlivňují technické vzdělávání. Jedná se o snížení nezaměstnanosti, kdy je cílem EU dosáhnout 75% zaměstnanosti občanů ve věku 20 – 64 let. Druhým cílem je snížení nedokončení studia pod 10%. Dle nejnovější statistiky [Eurostat](#) se členským zemím daří dosahovat cílů stanovených ve strategii 2020. Na základě cílů EU formuluje každý členský stát své [vnitrostátní cíle](#), přičemž se berou v úvahu rozdílné podmínky a okolnosti, které v jednotlivých státech panují. [ČR](#) si stanovila v rámci strategie Evropa 2020 několik dílčích cílů a to:

- dosažení 65% zaměstnanosti žen
- dosažení 55% zaměstnanosti starších pracovníků
- snížení nezaměstnanosti mladých osob (15 – 24 let) o třetinu oproti roku 2010
- snížení nezaměstnanosti osob s nízkou kvalifikací o čtvrtinu oproti roku 2010
- snížení administrativní zátěže o 30% oproti roku 2005
- zvýšení produktivity práce o 20% oproti roku 2010
- dosažení poměru vysokoškolsky vzdělaných lidí ve věku 30-34 let ve výši 32%
- dosažení poměru žáků předčasně opouštějících vzdělávací zařízení ve výši 5,5%

Technické a profesní vzdělávání na vysokých školách

■ Podkladový materiál k debatě (27. 04. 2015, Evropský dům)

Dle Evropské komise ([Zpráva o ČR 2015 26.2.2015](#)) se výsledky v oblasti vzdělávání v ČR v posledních letech zlepšují, ale i nadále jsou pozorovány určité rozdíly. České školství se stále vyznačuje rozdíly mezi jednotlivými regiony a sociálními skupinami, pokud jde o výsledky vzdělávání, nízkou účastí dětí v předškolní péči a v předškolním vzdělávání a nízkou atraktivností učitelského povolání. Programy terciárního a odborného vzdělávání odpovídajícím způsobem nenaplňují potřeby trhu práce. Programy odborného vzdělávání a přípravy plně nezajišťují dovednosti požadované trhem, a to do značné míry proto, že zde není systém, který by správně identifikoval potřeby trhu práce.

V rámci EU byla v roce 1975 založena agentura [Cedefop](#) (Evropské centrum pro rozvoj praktického vzdělávání). Cedefop podporuje rozvoj praktického vzdělávání. Poskytuje členským zemím, Evropské komisi i dalším partnerům informace a studie z oblasti vzdělávání. V oblasti praktického vzdělávání je k dispozici [Evropský referenční rámec pro zajišťování kvalitního vzdělávání](#). Cílem je podpora zemí EU pomocí monitorování pokroků v oblasti praktického vzdělávání.

V roce 2002 byl zahájen [Kodaňský proces](#), jehož cílem je zlepšit kvalitu a zvýšit atraktivitu praktického vzdělávání na evropské úrovni. Proces se opírá o společné priority, které jsou pravidelně revidovány dle aktuální situace v členských zemích. Vedle evropské iniciativy existuje i [Boloňský proces](#), jehož cílem je zvýšit dostupnost, přitažlivost a kvalitu vysokoškolského vzdělávání a vytvořit Evropskou oblast vysokoškolského vzdělávání (EHEA). Boloňský proces má tři priority:

- zavedení tří stupňů vysokoškolského vzdělávání (bakalář/magistr/doktor)
- zajišťování kvality
- uznávání kvalifikace a doby studia

Boloňský proces k dnešnímu datu podepsalo 46 zemí včetně České Republiky.

Další iniciativou EU je [Evropská strategie zaměstnanosti](#), která vychází ze Strategie 2020. Jejím cílem je poskytnout členským zemím EU rámec pro výměnu informací a pro koordinaci jejich politik a iniciativ v jednotlivých členských zemích. Každoroční průzkum poskytuje členským zemím hodnocení jejich pokroku a doporučení pro nadcházející rok. [Agenda pro nové znalosti a zaměstnanost](#) má podpořit dosažení jednoho z cílů Strategie 2020. Zmíněného cíle se snaží dosáhnout mimo jiné i podporou vzdělávání občanů v sektorech, kde není dostatek kvalifikovaných zaměstnanců.

EU poskytuje finanční podporu vzdělávání, praxi a sportovním aktivitám mladých prostřednictvím programu EU Erasmus+. Díky tomuto programu mohou studenti technických (i jiných) škol získat zkušenosti na partnerské univerzitě.

■ III – Situace v ČR

České středoškolské i vysokoškolské technické obory již dlouhodobě trpí nedostatkem zájemců. Studenti vysokých škol v oblasti technických věd, výroby a stavebnictví představovali v roce 2013 pouhých 15% z celkového počtu vysokoškoláků a to i přesto, že český průmysl zaměstnává necelých 40% obyvatel ČR a generuje téměř dvě pětiny HDP ČR. Nejhledanější jsou absolventi učilišť či středních škol v oblasti stavebnictví a strojírenství. Dle [analýzy Národního ústavu pro vzdělávání NÚV](#) má 62% zaměstnavatelů dlouhodobě problém nalézt kvalifikované pracovníky v oblasti průmyslu. Podnikům hrozí, že se budou v budoucnu potýkat s kritickým nedostatkem kvalifikovaného personálu. [Průzkum](#), který si nechala zpracovat vládní agentura CzechInvest v roce 2012 k technickému vzdělávání, ukázal, že 42% firem bude kvalifikované pracovníky v technické oblasti potřebovat výhledově, 16% zaměstnavatelů chybí už nyní. Výzkumu se zúčastnilo 1 033 majitelů, jednatelů nebo personalistů tuzemských podniků. Největší poptávka je po pracovnících ve fyzikálních a příbuzných oborech, z odborných duševních pracovníků pak nejvíce chybí architekti, projektanti, konstruktéři, techničtí vědci a inženýři. Problémem je i [efektivita terciárního vzdělávání](#). Účast v terciárním vzdělávání se rychle zvýšila, ale existují určité obavy, pokud jde o jeho kvalitu a o jeho relevanci z hlediska potřeb trhu práce. Z nedávného [průzkumu dovedností dospělých](#) provedeného OECD vyplynul pokles dovedností mladších osob s terciárním vzděláním ve srovnání s dovednostmi starších generací s rovnocennými diplomy, zatímco výhoda zaměstnanosti pro absolventy vysokých škol se v poslední době snížila a je nižší než průměr EU.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR si určilo tři hlavní priority, jak chce problém s odborným vzděláváním zefektivnit. První prioritou je jeho podpora oborů podle potřeb trhu práce, tedy i na základě predikcí určit, které obory stojí za to podpořit. Další prioritou je úprava financování odborného školství, kdy by například zaměstnavatelé mohli uplatnit daňové úlevy za stipendia studentům. Poslední prioritou ze strany MŠMT je zlepšení kvality odborného školství, tedy realizace praktické výuky v prostředí reálné praxe.

V souvislosti s nedávným schválením [novely zákona o vysokých školách](#) vládou ČR by se mohlo do budoucna výrazně změnit také fungování českých vysokých škol. Předmětem novely je například zavedení systému hodnocení kvality vysokých škol a jeho provázání s činností nově zaváděného Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství a s tím související úprava nových pravidel akreditace studijních programů a zavedení systému institucionální akreditace jako rámce, v němž bude vysoká škola dosahující určitých kvalitativních standardů oprávněna samostatně si vytvářet studijní programy pro konkrétní oblast vzdělávání. Novela zákona například dále upravuje postavení a působení zahraničních vysokých škol a jejich poboček na území České republiky, stanovuje podmínky přezkumných řízení o vyslovení neplatnosti vykonání státní zkoušky nebo obhajoby disertační práce a o vyslovení neplatnosti habilitačního řízení, a to se zřetelem k

Technické a profesní vzdělávání na vysokých školách

■ **Podkladový materiál k debatě (27. 04. 2015, Evropský dům)**

ochraně dobré víry a práva na spravedlivý proces.

Dle nejnovější [analýzy NÚV](#) má zavádění řady opatření na podporu odborného vzdělávání pozitivní efekt. V současné době dochází k nárůstu počtu žáků přijatých do vybraných skupin oborů vzdělávání. Pozitivní trend lze pozorovat hlavně v učebních oborech v oblasti potravinářství a ve skupině oborů strojírenství a strojírenská výroba. Naopak, k poklesu žáků dochází ve skupině oborů ekonomika a administrativa a gastronomie, hotelnictví a turismus.

Zástupci vlády v čele s premiérem Bohuslavem Sobotkou a Svazu průmyslu a dopravy ČR spustili 15. ledna 2015 projekt „[Rok průmyslu a technického vzdělávání](#)“. Cílem kampaně je propagovat novou podobu průmyslu 21. století, rozmanitost, inovativnost, společenskou odpovědnost současných průmyslových oborů a zvyšování kvality technického vzdělávání. Nedílnou součástí kampaně jsou návrhy systémových změn v oblasti vzdělávání, tak aby působily ve prospěch zvyšování zaměstnanosti v průmyslových odvětvích. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) uzavřelo smlouvu o vzájemné spolupráci se Svazem průmyslu a dopravy ČR (SPČR). Spolupráce se týká zejména podpory technického vzdělávání dětí a mládeže a má za cíl úzkou spolupráci při přípravě koncepcí především v oblastech, jako je podpora [polytechnického vzdělávání](#), kdy se SP ČR dlouhodobě snaží posílit prvky polytechnické výchovy v mateřských a základních školách a obnovení povinných dílen na 2. stupni základních škol a praktické výuky v reálném pracovním prostředí. Další iniciativou je možnost zavedení mistrovské zkoušky. Cílem [mistrovské zkoušky](#) je podpora zaměstnanosti, technického vzdělávání a zvýšení prestiže a zájmu o řemeslné obory. Dle ministra školství Marcela Chládky mistrovská zkouška umožní absolventům učebních oborů odborného vzdělávání získat vyšší profesní kvalifikaci a flexibilně tak reagovat na změny na trhu práce bez toho, aby se museli vracet do škol. V prosinci 2016 by mohlo proběhnout pilotní ověřování projektu na prvním vzorku zájemců a plošnou realizaci mistrovské zkoušky pak lze očekávat v roce 2019. O zavedení mistrovské zkoušky usilovali jak zaměstnavatelé, tak odborné svazy jako je Hospodářská komora ČR nebo Svaz průmyslu a dopravy ČR. Jejich zástupci se proto stali členy metodického týmu pro přípravu mistrovské zkoušky.

Zastoupení v České republice

Tento dokument byl připraven v rámci projektu zastoupení Evropské Komise v ČR a informační kanceláře Evropského parlamentu v ČR s cílem komunikovat aktuální evropská témata vůči široké skupině odborné i laické veřejnosti realizovaného Hospodářskou komorou ČR ve spolupráci s CEBRE – Českou podnikatelskou reprezentací při EU.